

Al Joseph Lumen

Ausländer: Mga Danas sa Alemanya

Fake It Till You Make It

Unang araw bilang caregiver sa Germany nagtutubig ang mga palad ko. Salat ako sa karanasan sa pag-aalaga ng matanda at bago pa lang ako nag-aaral ng wikang Aleman, sino ang hindi kakabahan? Sabi sa 'kin ni Arlene, "Laksan mo lang loob mo, babe, kaya mo 'yan. Kung hindi mo alam, ask them."

Hamon sa akin ang trabaho lalong-lalo na ang wika. Paano ko tatanungin ang katrabaho kong Aleman kung hindi ko alam kung pa'no itatanong sa kaniyang wika? Panay tango lang ako, naaalala ko n'un.

Pagdating ko sa trabaho ay agad kong hinanap ang coffee machine. Narinig ko sa kuwentuhan ng mga kaibigang nurse na nagkakape sila tuwing umaga habang nag-u-*übergabe*. Dito iniulat ng mga panggabi ang mga nangyari sa mga papasok sa umaga. Mabagal ang lakad ko papasok ng meeting room. Dinig ko ang mga boses nila. Nakakataranta. Pagpasok ko, nginitian ko sila at binati, "*Guten Morgen!*" Nakatitig silang lahat sa 'kin. Kahit anong mangyari, ayokong ipakitang kaya nila akong kainin nang buhay.

Saglit lang at nagsimula na ang *übergabe*. Sa puntong 'yun, naitanong ko sa aking sarili kung tama bang nandito ako. Kaya ko ba ang gagawin ko? Piga ko ang utak ko na maintindihan ang pinag-uusapan nila sa wikang Aleman, pero kahit konteksto man lang ay bigo ako. Nang tumayo sila ay tumayo na rin ako. Kaniyakaniya silang punta sa kani-kanilang mga gawain. 'Yung iba nagyosi. 'Yung isa umupo sa computer. Wala man lang nagsabi sa 'kin kung ano ang gagawin. Gusto ko sanang sabihin, "Hello, tao po ako!"

Kaya ang ginawa ko, tinawagan ko si Arlene, "Babe, ano'ng gagawin ko? Wala naman nagtuturo sa 'kin dito, e." Payo niya, isaisahin ko raw ang mga kuwarto ng mga pasyente. Linisan ko isaisa. Palitan ang kanilang mga diaper. Palitan ng malinis na damit at dalhin sa lamesa para sa kanilang agahan.

Sa ganitong pagkakataon, ikaw lang talaga ang tutulong sa sarili mo. Sa pagkakataong walang magtuturo sa 'yo, lalabas at lalabas ang potensiyal mo.

Sabihin mo nagyayabang ako, ha, pero sa tuwing binabalikan ko nabibilib ako sa sarili ko. Bakit? 'Yung matandang hindi na nakakatayo na triple ang bigat sa 'kin ay naililipat ko galing sa kaniyang kama patungong wheelchair. Ang lakas ko, 'di ba? Pero hindi, kaba ang tawag d'un. Dalawang linggo na yata ako n'un nang malaman ni Arlene ang ginagawa ko. Sabi niya, "Bakit mo binubuhat mag-isa si Frau Gertisch? Hindi mo ba alam tatlo nagbubuhat sa kaniya? 'Yung likod mo, Aljo, naku!" Simula nang malaman ko 'yun hindi ko na muling mabuhat nang mag-isa si Frau Gertisch. Nagpapatulong na 'ko sa iba.

Noong nasa BPO pa ako, isa sa mga palaging ipinapayo sa amin ay *fake it till you make it*. Hindi ko kuha kung ano'ng ibig sabihin nito. Magpapanggap ba akong ibang tao? Magpanggap na may alam kahit wala naman? Totoo naman, nagpanggap akong marunong magbutingting kahit binabasa lang naman talaga ang step-by-step instructions ng internet troubleshooting sa aking computer screen (na makikita rin naman ng customer sa sarili niyang manual). Nilagyan ko lang ng konting drama na kunwari nahihirapan ako sa pag-aayos ng kaniyang connection. Tuwangtuwa naman tuwing nasusolusyunan ko ang kanilang mga problema.

Sa isang tagpo naman na may tumawag kung paano i-turn on ang kaniyang Motorola Razr na noon ay luxury phone.

"Mr. Brown, what color do you have?"

"I've got the black one."

"That's cool, mine is red. Let me turn this off, so we can turn on our phone together."

Lang 'ya, Nokia 3210 lang talaga ang cellphone ko na may 30 pesos load. Pudpod na nga ang keypad kaka-unli register.

Isang beses ay naimbitahan ako. Sagot ko sa nag-imbita sa akin, "Hindi po ako nag-i-spoken poetry, ma'am, may kakilala po ako forward ko po sa inyo ang FB account."

"Hindi po kayo mag-spoken poetry, kahit mag-talk lang po kayo sa mga sinusulat ninyo."

Pagdating ko d'un, "Kayo po ang susunod, sir, mag-spoken poetry."

Para akong binuhusan ng malamig na tubig. Journalism ang topic ng event tapos spoken poetry? Madaming tao, University Week pala nila. Hinuhuli ko ng tingin 'yung titser na kausap ko, parang gusto kong kutusan, one-time lang. Sinabi ko na ngang hindi ako nag-i-spoken-spoken na 'yan, e. Wala na 'kong nagawa, imbento-imbento na lang. Nakakatawa gagi. Tuwing naaalala ko, hiya pa rin ako hanggang ngayon. Napasubo na, e. May magagawa pa ba 'ko? Confident pa rin naman kahit mukhang tanga. At 'yan ang ayaw ko, 'yung tanga tapos confident pa, nakakamatay kaya 'yun. Masama pa d'un, nagpalakpakan pa ang mga manonood pagkatapos. Ewan ko ba, nilagyan ko lang ng sakit-sakit at pusopuso sumaya naman sila.

Sa tingin ko lang, ha, sa atin lang, kinursunada ako ng titser dahil wala akong talent fee. Nag-cost cutting ata. Pagkatapos n'un hindi na ako lumabas ng bahay, mga isang linggo.

Si Chaka Doll naman palagi ang kasama ko araw-araw. Chaka Doll ang tawag ng mga Pilipinong nurse kay Glenda. Kahit ano'ng gawin ko hindi ko siya maintindihan. Kahit nang umalis na 'ko sa Altenheim, hindi pa rin kami nagkakaintindihan. Nagkakaunawaan kami minsan tuwing may iniuutos siya at minumuwestra ng kaniyang kamay. Linisin ko raw ang sugat sa binti ng pasyente sa Room 102, at pagkatapos palitan ko ng bagong benda. Huling nagbenda ako ay noong Boy Scout summer camp sa elementarya, kahit hindi ko alam. Tango lang ako. Lahat ng utos niya *ja* lang

ako nang *ja*. Ibig sabihin ng *ja* sa Aleman ay yes. Oo lang ako nang oo. Kaya siguro paborito niya 'kong utusan. Sa lahat ng utos niya, aprub naman siya nang aprub.

Hindi ko alam pa'no ko nagagawa. Pinipeke ko lang. May pagkakataong nagalit siya. Pinabubukas niya ang *sauerstoff* ng isang pasyente. D'un niya 'ko nahuling nagpa-panggap lang.

Pinagalitan ako ng pasyente, ano raw ang ginagawa ko. Bakit hindi ko raw mabuksan ang oxygen niya. Ano raw ba ang pinipindot ko. Sabi niya, "*Denkst du! Denkst du!*" Nagpanting ang tainga ko. Parang gusto kong itulak 'yung matanda sa kinahihigaan niya. Kumbaga sa 'tin, "*Gamitin mo kaya ang utak mo!*" Kahit ayaw ko, tinawagan ko si Chaka Doll gamit ang aming radyo, "*Hallo, kannst du mir bitte helfen?*"

"*Mit was?*"

"*Mit Sauerkraut.*"

Tinuruan niya 'ko. Ang haba-haba ng sinabi niya at dahil mahina ako sa Deutsch, hindi ko maintindihan.

Tinanong ako ni Chaka Doll bago siya umalis, "*Hast du verstanden?*"

Naintindihan ko raw ba. Sumagot ako, "*Ja.*"

Kinalikot ko na naman. Lalong nagalit 'yung matanda. Malakas na ang boses, "*DENKST DU!*"

Ginawa ko ang lahat. Suko na 'ko. Labag man sa loob ko ay tinawagan ko uli si Chaka Doll.

"*Hallo, entschuldigung, ich weiß nicht Sauerkraut open ahhhhh . . . turn on.*"

Dinig ko ang lakad ni Chaka Doll, mabigat ang mga paa. Padabog niyang pinagpipindot ang breathing machine.

Tumingin siya sa 'kin, pinagagalitan ako. Tag team pa sila nung pasyente. May sina-sabi si Chaka Doll, *sauerkraut* daw tapos *sauerstoff*. Hindi ko maintindihan.

Pagkauwi ng bahay sabi ni Arlene, "Pinagalitan ka ni Chaka Doll, 'no?" 'Yung tanong niya parang nang-aasar. Nag-message si Chaka Doll sa kaniya, mag-aral daw akong mag-Deutsch. At kung hindi ko alam, huwag ko raw sabihing alam ko, maaari ko namang sabihing hindi ko alam.

Galit-galitan ako sa bahay, mataas ang boses ko, "*Malay ko ba dun sa sauerkraut, bakit kasi ang daming pinipindot!*"

Dagdag pa ni Arlene, natatawa raw sa akin si Chaka Doll dahil *sauerkraut* ako nang *sauerkraut*. Ipinakita sa akin ni Arlene ang *sauerkraut*.

"Babe, ito ang *sauerkraut*, ito naman ang *sauerstoff*."

Atsara pala ang *sauerkraut* at oxygen machine naman ang *sauerstoff*. Malay ko ba. Katagalan, pakitang gilas ako kay Chaka Doll. Gusto ko mapansin niyang gumagaling na 'ko mag-Deutsch.

Pina-practice ko ang aking Deutsch kay Herr Bader tuwing nililinis ko siya. Siya 'yung pasyente namin na may malaking betlog. Masaya ako sa taong 'yun dahil palaging nakangiti sa 'kin at magaan kakuwentuhan.

Kakatok ako sa pinto niya, *"Guten Morgen Herr Bader!"*

"Guten Morgen!"

Tatanungin ko kung maayos ba ang tulog niya.

"Haben Sie gut geschlafen?"

Sasagot naman siya, *"Ja!"*

"Haben Sie gut geträumt?"

Oo naman daw, maganda naman ang panaginip niya.

Walang palya 'yun, tuwing umaga may malaking tae sa diaper niya. Parang tae ng kalabaw sa bukid.

Bago ko nilinisan, tatanungin ko muna kung dumumi na siya kahit amoy ko namang meron.

"Bist du Stuhl?"

Tatango naman siya nang nakangiti.

Araw-araw 'yun, *"Bist du Stuhl?"*

Pakiramdam ko tuwing kausap ko si Herr Bader ang galinggaling kong mag-Deutsch.

Narinig ni Rochel, kasama kong Pinay. Tawa nang tawa. Pumasok siya sa kuwarto ni Herr Bader.

"Anong bist du stuhl? Kapag narinig ka na naman ni Chaka Doll pagagalitan ka na naman nun."

"E, bakit, tinatanong ko lang naman kung umuu na siya."

"Mali kasi. Ang 'bist du stuhl' ang ibig sabihin nun, tae ka ba?"

Nakatitig lang sa aming dalawa 'yung matanda habang pinupuno namin ng halak-hak ang buong kuwarto.

May Nalisan

Kahapon, unang beses kong mamatayan ng pasyente. Ibong dumapo sa akin ang mga alaala ko nina Lolo Mike at Lolo David na naikuwento ko sa isa kong libro.

Ang kasama kong nurse na Pinay, e, first time din niya. Dalawa kaming hindi alam ang gagawin. Bago pa man ito, sinabi na sa akin ni Arlene na pinabisita na ang mga kamag-anak ni Frau Zimmerman. Parang nagpapaalam na ang mga kamag-anak sa matanda. Inihahanda na. Binigyan din daw nila ng morphine. Nagulat ako.

“Morphine? Pangmalakasan ‘yun, ha, pang-cancer,” sabi ko.

Lumobo raw kasi ang pigi ni Frau Zimmerman at pumutok. Naglabasan ang tubig na naipon. Ihi raw ‘yon sabi ni Arlene na naimbak sa pigi, ‘yung parteng malapit sa pekpek. Kaya nong pinakain ko siya isang araw, e, ang baho-baho ng buong kuwarto. Binuksan ko na lang ang bintana.

Hindi ko makalimutan ‘yung matandang ‘yun. Isa siya sa mga inalagaan ko noong unang araw ko sa trabaho. Hindi na rin siya nakakatayo n’un, maghapon na lang na nakahiga. Tinuruan ako ng isang nurse na Aleman; hindi ko man maintindihan ang sinasabi niya ay ipinakita naman niya sa galaw. Tuwing umaga raw, ang almusal ni Frau Zimmerman ay tinapay at isasawsaw sa kape. Bigyan din daw siya ng tsokolate. Palagi itong hinihingi ni Frau Zimmerman, “*Schokolade, Schokolade, eine Schokolade.*” Sa ilalim ng kabinet niya nakalagay ang mga tsokolate. Iba’t ibang klase. Kung minsan, nakakatuksong kumuha.

Kuwento ni Arlene, dati raw, maayos pa si Frau Zimmerman, nakakalakad, at naka-kausap. Naikuwento pa nga niya rito na kukunin niya ang kaniyang pamilya. Sabi pa ni Frau Zimmerman na ‘pag nakuha na kami at nasa Germany na si Isla ay dalhin sa kaniya at bibigyan niya ito ng tsokolate. Hindi na rin nangyari. Nahulog kasi isang beses si Frau Zimmerman. Dinala sa ospital. Pagkatapos ng halos isang buwan, bumalik, lantang gulay na.

“Mataba dati ‘yun, babe, nagulat nga ‘ko pagbalik ang payatpayat,” sabi ni Arlene.

Kaya nung unang araw ko, laking kaba ko dahil nakakatakot na siyang galawin. Parang konting maling hakbang mo lang ay ikaw pa ang dahilan ng kaniyang pagkamtigok.

Kung isang ordinaryong matandang Pilipino lang si Frau Zimmerman, malamang, matagal na ‘yung patay. Hindi na makakabalik. May mga pera lang naman ang humahaba ang buhay. Mahal kasi ang mga gamot. Nakakapanghinayang nga, e, dahil kaniya nakita kong inilalagay sa karton ang mga gamot niya. Itatapon na raw. Sa isip-isip ko, tang’na sayang, ibigay niyo na lang sa Pilipinas. Ang daming nangangailangan. Ang mamahal pa naman ng mga gamot niya at mamahalin ang mga tatak. Nakakapanghinayang na itatapon lang.

Nang sumabog ang pigi niya, dapat ooperahan pero sabi ng doktor, para saan pa, e, matanda na. Hindi na rin kakayanin ang operasyon. D’un din naman ang tuloy niya, kamatayan. Nasa 80 plus na yata si Frau Zimmerman.

Kahapon, si Rochel ang kasama ko. Taga-Zamboanga. Marunong mag-Chavacano. Sabi niya, "Aljo, malakas pa 'to, itatawid natin hanggang bukas."

Iba na ang paghinga ni Frau Zimmerman, parang may nakabara sa lalamunan. Parang plema. E, hindi pa naman puwedeng basta-basta mag-suction sa Germany. Itatawag mo pa sa doktor. At malamang hindi na rin iintindihin, dahil para saan pa nga? Ang ginawa na lang namin ay itinaas ang ulo niya, para hindi naman siya malunod sa sarili niyang plema.

Kinausap ni Rochel, "Frau Zimmerman, *alles gut?*" Tinanong ni Rochel si Frau Zimmerman kung okay pa ba siya.

Hindi sumagot.

Ako naman, "Möchten Sie eine stück Schokolade essen?" Tinanong ko naman kung gusto ba niya ng tsokolate.

Hindi pa rin sumagot. Hingang malalim lang na may kasamang plema.

Check kami ng blood pressure.

Si Rochel, "Huwag lang talaga mamatay sa 'tin 'to dahil mato-toxic tayo."

Ngiti lang ako.

Maya-maya ay binalikan namin si Frau Zimmerman, sa loob ko, parang ang tahimik ata. Pagsilip namin, parang hindi na humihinga pero nakadilat. Hindi ko naman alam, parang tanga, biglang tumayo balahibo ko at nagtakbuhan kaming dalawa ni Rochel palabas ng kuwarto.

"Gago ka, Aljo, natakot ako. Balikan natin, patay na ata."

Hindi ako sumagot. Tumatawa lang ako pero ang totoo kinakabahan ako. Kumuha ako ng gloves at binalikan namin.

Pagbalik. Sinilip uli namin. Tiningnan ang pulso. Wala nang pulso.

Nagkatinginan kaming dalawa ni Rochel. Mata sa mata.

'Yung oras na 'yun, isa lang ang naramdaman ko. D'un ko lang naramdaman ang kakaibang katahimikan. Hindi maipaliwanag. Naririnig mo ang mga ibon sa labas. Naririnig mo ang palabas sa TV. Ang daldalan ng mga tao. Pero may kung anong katahimikan. Na kahit maingay ay ang tahi-tahimik.

Bulong ko sa sarili, "May nalisan."